

Nr 112

Av herr **Andersson, Torsten**, i anledning av riksdagens revisorers uttalanden rörande bebyggelseplaneringen.

I sin berättelse över den år 1956 verkställda granskningen angående statsverket har riksdagens revisorer bl. a. behandlat »Vissa frågor rörande bebyggelseplaneringen». Härvid understrykes kraftigt behovet av en översiktlig samhällsplanering, ett behov som blivit väsentligt större i och med den fortskridande samhällsutvecklingen. Revisorerna skriver:

Den pågående starka omflyttningen av befolkningen, vilken främst tar sig uttryck i tätorternas tillväxt på glesbygdens bekostnad, skapar speciella problem och aktualiserar kravet på program och riktlinjer för samhällenas utbyggnad. Inom stora delar av landet förestår en omdaning och utbyggnad av icke endast bostads- och industribebyggelse utan även av gemensamma samhälleliga anordningar såsom vägar och andra kommunikationslinjer, vatten- och avloppsanläggningar, sjukhus, skolor m. m. När sådana anordningar tillskapas i de enskilda kommunernas regi, kräva de vanligen på grund av sin storlek samverkan mellan ett flertal kommuner; i den mån utbyggnaden sker genom statens eller landstingens försorg medför den likväl återverkningar för kommunernas handlingsprogram.

I anslutning härtill konstaterar revisorerna att frågan om en koncentration av planeringsverksamheten till en eller ett fåtal myndigheter i fråga om såväl det centrala som regionala stadiet ifrågasatts i olika sammanhang, dock utan att statsmakterna anslutit sig till dessa förslag. Med utgång härifrån drar revisorerna den slutsatsen att den nuvarande organisationen på planväsendets område åtminstone tills vidare behålles i sina huvuddrag. Revisorerna diskuterar dock vissa samordningsfrågor på länsstadiet men tar inte upp till behandling motsvarande frågor på riksplanet, även om man finner det uppenbart att en samordning mellan olika i arbetet deltagande myndigheter och en fördelning av föreliggande uppgifter är erforderlig. Revisorerna förordar en utredning av dessa samordnings- och fördelningsproblem.

I motionen i andra kammaren nr 196 vid 1953 års riksdag hemställdes bl. a., att en föreslagen utredning om dessa planeringsproblem borde omfatta frågan om och möjligheterna till att genomföra en allmän regionplanering för hela landet med särskild tyngdpunkt på glesbygdens problem liksom också frågan om inrättandet av en särskild avdelning i Kungl. Maj:ts kansli för att handha ledningen av regionplaneringen (bygdeplaneringen). I motionens motivering anfördes bl. a., att »denna bygdeplanering berör en

mångfald av landets ämbetsverk, och det torde härvidlag vara ofrånkomligt med en samordning dels för att undvika dubbelutredningar och dels för att arbetet snabbare skall handläggas. Det kan därför ifrågasättas om inte ledningen av detta planeringsarbete bör handhavas av en avdelning inom Kungl. Maj:ts kansli».

I sitt utlåtande (nr 188/1953) över motionen anförde statsutskottet bl. a.:

Utskottet vill härvidlag starkt understryka behovet av en samordning mellan ifrågavarande myndigheters verksamhet. Av erfarenheter att döma brister det åtskilligt häruti, och motionären har för sin del tillmätt problemet sådan vikt, att han ifrågasatt en särskild avdelning inom Kungl. Maj:ts kansli för ledningen av regionplaneringen. En viss organisatorisk samordning av planering på länsstadiet har nyligen beslutats i samband med omprövningen av länsstyrelseorganisationen. Enligt utskottets mening bör det vara möjligt att utan särskilt beslut härom åstadkomma en tillfredsställande samordning även de centrala planeringsmyndigheterna emellan.

Riksdagens båda kamrar biföll utskottets hemställan att i skrivelse till Kungl. Maj:t ge till känna vad utskottet sålunda anförde.

Slutsatsen härav måste bli att riksdagen vid detta tillfälle velat i princip ge uttryck åt sin uppfattning att åtgärder borde vidtas för en erforderlig samordning på det berörda området.

De erfarenheter i det översiktliga planarbetet som gjorts sedan denna motion framfördes 1953 bestyrker behovet av en samordning och en gemensam ledning på riksplanet. Det under byggnadsstyrelsens ledning stående rådet för översiktlig planläggning, som avsetts att vara ett gemensamt debattforum för de i den översiktliga planläggningen deltagande centrala ämbetsverken liksom för därav särskilt berörda civila organisationer och sammanslutningar, synes icke ha lyckats med att få erforderligt grepp om utvecklingen. Vad man ute i regionplanearbetet hittills framför allt saknat är en fast målsättning för arbetet i stort och den samordning mellan de olika ämbetsverkens planeringsarbete, utan vilka förutsättningar icke en så till vida fullödlig planering uppnås att hänsyn kan tas till alla de faktorer som påverkar samhällsutvecklingen i en bygd. Det räcker inte att man har klart för sig hur vägarna bör gå eller hur jordbrukets rationalisering kommer att utfalla eller hur bostadsbyggandet bör planläggas. Dessa erfarenheter är visserligen var för sig ytterst värdefulla, men de får ändå inte sitt rätta värde förrän de inordnas i ett helt, en verklig bygdeplanering.

En fast målsättning för det översiktliga planarbetet är givetvis ofrånkomlig, om man skall få klart för sig vilka inventeringar, utredningar och prognoser man verkligen skall gripa sig an med för att avsett resultat skall uppnås. Det kan icke vara riktigt att man inom varje region skall experimentera sig fram till en målsättning och under hand komma under fund med vad som bör göras. Det drar onödiga kostnader — kritik på den punkten har icke saknats mot pågående regionplanearbete — och förorsakar tids-

förluster. Visserligen kan med skäl anföras att varje region bjuder på de mest olika problem att lösa, men huvudsyftet med den översiktliga planeringen borde klarare kunna skisseras.

Det torde i detta sammanhang vara onödigt att orda om vikten av att statsmakternas ställningstagande till dessa viktiga problem sker med det allra snaraste. Befolkningsomflyttningen på landsbygden går för närvarande i en allt raskare takt, och en förnuftig samhällsplanering med sikte såväl på storstädernas som glesbygdens problem blir alltmer ofrånkomlig. Då det visat sig att de nuvarande organisatoriska resurserna för lösande av denna samhällsplanerings ordnande, omfattning och målsättning är otillräckliga måste sådana skapas utan dröjsmål. Alltjämt bör ifrågasättas om icke ledningen av samhällsplaneringen bör handhas på högsta nivå, i en särskild avdelning inom Kungl. Maj:ts kansli, som kunde stimulera till och leda den debatt om det översiktliga planarbetets rätta uppläggning, som är nödvändig, och samordna arbetsuppgifterna. Den översiktliga planeringen är av den betydelsen för vårt lands utveckling efter sunda och riktiga linjer att ledningen av detta arbete bör förläggas till regeringsplanet.

Riksdagens revisorer har i sin diskussion om planarbetets handhavande på länsplanet ifrågasatt ett sammanförande av länsstyrelsernas planeringssektioner och länsarkitektkontoren till ett planorgan för länet med gemensam ledning. I och för sig torde ingenting vara att invända mot en sådan organisatorisk förändring, som säkerligen skulle möjliggöra en bättre samordning och en bättre kontakt i den viktiga samhällsplaneringen även på länsstadiet.

I detta sammanhang anmäler sig emellertid en del synpunkter som framfördes i motionen nr 251 i andra kammaren vid 1955 års riksdag angående lekmanrepresentation i de s. k. länsråden. I motionen underströks betydelsen av att de organ, som på länsstadiet handhar den översiktliga planläggningen, därmed har ansvaret för en mycket betydelsefull, ja, grannliga uppgift. Av deras åtgärder och det sätt varpå de löser planfrågorna beror, framhölls det vidare, mycket av förutsättningarna för den upprustning av landsbygden, som är nödvändig om den fortgående ödesdigra befolkningsomflyttningen från landsbygden till storstäderna skall kunna bringas att upphöra och varom riksdagen vid flera tillfällen uttalat sig. Vidare betonades vikten av att all såväl översiktlig som detaljerad planläggning kan förankras i den allmänna opinionen, varför motionären föreslog att till varje länsråd skulle knytas två lekmanrepresentanter som ådagalagt intresse för hithörande frågor. Det misstroende som ofta möter planarbetet skulle därigenom i någon mån undanröjas. De båda representanterna föreslogs skola utses för en tid av fyra år av respektive landsting vid lagtima möte året efter det nyval till landstingen ägt rum.

I sitt utlåtande över motionen (nr 12/1955) anförde beredningsutskottet att det i och för sig är av vikt att de s. k. lekmanansynpunkterna kommer

till beaktande vid lösandet av planlägningsfrågorna. Enligt utskottets mening var emellertid förutsättningarna härför goda vid den nu tillämpade ordningen, som innebär att länsstyrelserna i här avsedda frågor överlägger med bl. a. företrädare för de berörda kommunerna. Utskottet befarade att arbetsbördan för de båda lekmanrepresentanterna skulle bli för stor, vartill de icke kunde förväntas besitta den noggranna kännedom om de olika orternas särskilda förhållanden som är en förutsättning för att de skall kunna göra en effektiv insats i planeringsarbetet.

På utskottets förslag beslöt riksdagens båda kamrar att avslå motionen.

När nu riksdagens revisorer på sätt som skett fört fram frågan om en omorganisation av planarbetet på länsstadiet, kan det ifrågasättas om man inte också borde överväga frågan om en lekmanrepresentation i sammanhanget. Det torde icke med skäl kunna bestridas att i ett planlägningsarbete av detta slag, som så i grund är ägnat att förbereda och konstituera förutsättningarna för den framtida samhällsutvecklingen, plats bör beredas den lekmannasyn och det lekmanaförtroende utan vilket planlägningsarbetet svårligen får önskvärd förankring i det allmänna medvetandet. Länsstyrelsernas kommunkontakter i dessa frågor är naturlig och ofrånkomlig men en ytterligare kontakt vid sidan därav skulle tvivelsutan bidra till ökad värdefull förståelse.

I anledning av det sålunda anförda får jag hemställa,

att riksdagen vid sitt ställningstagande till det av riksdagens revisorer i deras berättelse över den år 1956 verkställda granskningen angående statsverket framställda förslaget om en utredning av planväsendets organisation och handhavande också måtte uttala att denna utredning, i enlighet med vad i motionen anförts, jämväl måtte omfatta frågan huruvida icke ledningen av planarbetet borde handhas av en därför upprättad avdelning inom Kungl. Maj:ts kansli, och att utrymme för en lekmanrepresentation i planarbetet borde skapas på länsplanet.

Stockholm den 24 januari 1957

Torsten Andersson